

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VILNIAUS PATAISOS NAMUS (BUVUSĮ LUKIŠKIŲ TARDYMO IZOLIATORIŲ-KALĖJIMĄ)

2019-09-20 Nr. 4D-2018/1-1173

Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas, nuteistasis) skundą ir skundo papildymo raštus (toliau vadinama – Skundas) dėl Vilniaus pataisos namų [buvusio Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo (toliau vadinama ir – Lukiškių TI-K, LTI-K)] pareigūnų galimai neteisėtų veiksmų (neveikimo), susijusių su netinkamu sveikatos priežiūros prieinamumu bei materialiniu buitiniu aprūpinimu.

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodyta:

„[...] prieš perkeliant mane į kamerų tipo patalpas [...] nebuvo supažindintas su vidaus tvarkos taisyklėmis [...], todėl nežinojau kokius daiktus galiu pasiimti [...] nebuvo išpėtas apie vidaus tvarkos taisykles net ir žodžiu [...] todėl visi mano daiktai buvo paimti į Lukiškių TI-K sandėlį saugoti, kreipiausi į Lukiškių TI-K direktorių su prašymais, skundais [...] leisti pasiimti apatinį trikotažą [...] taip pat nurodžiau leisti pasiimti vaistų <...> [...] vaistų vartojimo instrukciją, nes ten yra labai daug nurodyta tablečių, kurių negalima gerti su <...> paskirtomis tabletėmis [...]. Prašyme nurodžiau leisti pasiimti nuosavą maistą [...] <...> gydytoja man paskyrė gerti tabletes nuo 21 val. iki 22 val., todėl man neužtenka skiriamo maisto davinio [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo įvertinti Skunde aprašytus pareigūnų galimai padarytus pažeidimus.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2018 m. rugsėjo 18 d. raštu Nr. 4D-2018/1-1173/3D-2558 kreipėsi į LTI-K, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2018 m. rugsėjo 27 d. Seimo kontrolierius gavo 2018 m. rugsėjo 26 d. LTI-K raštą Nr. 9-11319. Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose nurodoma:

4.1. „[...] patikrinus nuteistojo X, gim. 1980 m. „Individualaus darbo su nuteistuoju knygelė“, nuteistasis [...] 2018-04-06 pasirašytinai buvo supažindintas su Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso, pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių (toliau PĮVTT) [...], Lukiškių TI-K laikomų suimtųjų, nuteistųjų areštu dienotvarke (toliau – Dienotvarkė) [...] bei kitais teisės aktais reglamentuojančiais nuteistųjų teisinę padėtį.

Vadovaujantis Lukiškių TI-K direktoriaus 2018-08-27 nutarimu „Dėl nuteistojo

nubaudimo“ Nr. 62-594, 2018-08-28 nuteistasis X buvo perkeltas į kamerų tipo patalpas, atlikti jam paskirtą nuobaudą – perkėlimą į kamerų tipo patalpas 10 parų. 2018-08-28 perkeliant nuteistąjį X į kamerų tipo patalpas, dalyvavo Apsaugos ir priežiūros skyriaus specialistas (budinčiajai pamainai) [...], kuris nuteistajam X žodžiu paaiškino, kokius daiktus vadovaujantis PĮVTT 220 p. nuostatomis, nuteistasis gali pasiimti su savimi perkeliant jį į kamerų tipo patalpas. Nuteistasis X pasirinko jam galimus ir reikalingus daiktus bei vaistus, visi kiti daiktai buvo padėti į įstaigos materialinių vertybių sandėlį, išduodant nuteistajam „asmeninių pinigų, vertybių ir daiktų priėmimo“ aktą Nr. 1745. Nuteistajam X atsirenkant daiktus buvo leista pasiimti reikalingus rūbus, dėl apatinio trikotažo pasiėmimo, perkeliant jį į kamerų tipo patalpas, nuteistasis į pareigūnus nesikreipė.

Pažymėtina, kad X neprieštaravo dėl daiktų, kurie padedami į materialinių vertybių sandėlį ir sutiko su padedamų daiktų kiekiu, tai nuteistasis patvirtino savo parašu „Asmeninių pinigų, vertybių ir daiktų priėmimo“ akte Nr. 1745.“

4.2. „[...] nuteistasis X dėl to, jog jį perkeliant į kamerų tipo patalpas jam nebuvo leista pasiimti su savimi apatinio trikotažo bei vaistų <...> su skundais ir prašymais į Lukiškių TI-K administraciją nei žodžiu, nei raštu nesikreipė.

2018-08-29 prašyme Nr. 29-2545, kuriame nuteistasis X prašo Lukiškių TI-K administracijos leisti pasiimti į kamerų tipo patalpas įstaigos parduotuvėje įsigytus maisto produktus, matyti, kad nuteistasis perkeliant į kamerų tipo patalpas su savimi turėjo pasiėmęs vaistus <...> bei turėjo šių vaistų vartojimo instrukciją.“

4.3. „Visi suimtieji ir nuteistieji, esantys kamerų tipo patalpose, taip pat ir X, esant sveikatos nusiskundimams raštišku prašymu kreipiasi į Sveikatos priežiūros tarnybos specialistus, kurie šiuos suimtuosius ir nuteistuosius išsiviečia į Sveikatos priežiūros tarnybos patalpas. Suimtieji ir nuteistieji Sveikatos priežiūros tarnybos specialistų konsultacijai yra vedami Apsaugos ir priežiūros skyriaus pareigūnų. Sveikatos priežiūros tarnybos specialistai suimtiesiems ir nuteistiesiems konsultacijos metu suteikia reikalingą medicininę pagalbą bei gydymo tęstinumą.“

4.4. Kartu su LTI-K atsakymu buvo pateiktas 2018-09-17 raštas Nr. 96-3443, adresuotas Pareiškėjui, kuriame nurodoma: „[...] 2018-09-13 buvo gautas Sveikatos priežiūros tarnybos (toliau – SPT) vedėjos tarnybinis pranešimas, kuriame nurodyta, kad pareiškėjas 2018-08-28, 18.00 val. buvo atvestas į SPT pas budinčią slaugytoją dėl <...> 2018-08-29, 19.00 val. pareiškėjas vėl buvo atvestas į SPT pas budinčią slaugytoją, skundėsi <...>, apžiūrint nustatyta, <...>. [...] Lukiškių TI-K nebuvo gauta duomenų apie aplinkybes, kuriomis vadovaujantis nuobaudos skyrimas turėtų būti atidėtas ar panaikintas. [...]“

4.5. Kartu su LTI-K atsakymu buvo pateikta ir 2018-09-13 Lukiškių TI-K Sveikatos priežiūros tarnybos vedėjos tarnybinio pranešimo Nr. 24-6415 kopija; pranešime nurodoma, kad Pareiškėjas buvo konsultuotas Laisvės atėmimo vietų ligoninėje gydytojo <...>, tačiau nei asmens sveikatos istorijoje, nei gydytojo <...> konsultacijos išrašė nėra nurodyta konkreči valanda, kada gerti vaistus.

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

5. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2006 m. sausio 11 d. priimtos rekomendacijos šalims narėms Nr. (2006)2 „Dėl Europos kalinimo taisyklių“:

42.3 punktas – „Tiriant kalinius, praktikuojantis gydytojas arba jam pavaldi kvalifikuota medicinos sesuo turi ypatingai atkreipti dėmesį į šiuos aspektus: [...] b. nustatyti fizinius ir protinius susirgimus bei imtis atitinkamų gydymo priemonių ir *tęsti jau pradėtą gydymą*; [...]“

6. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (redakcija, galiojusi nuo 2018-07-01 iki 2019-04-03) (toliau vadinama – BVK):

11 straipsnis „Bendrosios nuteistųjų teisės“ – „1. Nuteistieji turi teisę teisės aktų nustatyta tvarka: [...] 3) gauti medicinos pagalbą; [...]“;

116 straipsnis. „Pataisos įstaigų vidaus tvarka“ – „Pataisos įstaigose nustatoma reglamentuota vidaus tvarka. Nuteistieji pasirašytinai supažindinami su jų teisėmis, pareigomis ir draudimais“;

145 straipsnis. Nuteistųjų laikymo sąlygos kamerų tipo patalpose – „1. Nuteistieji, atliekantys šio Kodekso 142 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytą nuobaudą, kamerų tipo patalpose laikomi po vieną, o jeigu nėra tokios galimybės, – po du ir į darbą nevedami. Perkelti į kamerų tipo patalpas nuteistieji neturi teisės gauti pasimatymų, smulkiųjų paketų, siųsti laiškų (išskyrus atvejus, kai jie įgyvendina šio Kodekso 100, 109 ir 183 straipsniuose nurodytas teises), taip pat paskambinti telefonu. Jiems neleidžiama apsipirkti pataisos įstaigos parduotuvėje, išskyrus higienos reikmenų įsigijimą, turėti maisto produktų ir kitų Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėse nurodytų daiktų. Šioje dalyje nurodytiems nuteistiesiems leidžiama skaityti knygas, žurnalus, laikraščius ir kitą literatūrą, kasdien vieną valandą, o nepilnamečiams, neįgaliesiems, kuriems nustatytas 0–40 procentų darbingumo lygis arba didelių ar vidutinių specialiųjų poreikių lygis, ir ligoniams (pagal gydytojo išvadą) – dvi valandas pasivaikščioti.[...]“;

174 straipsnis „Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų sveikatos priežiūra“ – „1. Asmens sveikatos priežiūra pataisos įstaigose bei areštinėse organizuojama ir atliekama pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos įstatymus. 2. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų ambulatorinėms pirminės ir antrinės asmens sveikatos priežiūros paslaugoms teikti pataisos įstaigose steigiamos sveikatos priežiūros tarnybos. Šių tarnybų struktūrą, pareigybių skaičių ir veiklos tvarką nustato sveikatos apsaugos ministras ir teisingumo ministras. Stacionariųjų asmens sveikatos priežiūros įstaigų teikiamoms antrinės asmens sveikatos priežiūros paslaugoms teikti steigiamos laisvės atėmimo vietų ligoninės. 3. Laisvės atėmimo bausmę arba areštą atliekančiam nuteistajam reikalingos asmens sveikatos priežiūros paslaugos, kurių suteikti pataisos įstaigų sveikatos priežiūros tarnybose ir laisvės atėmimo vietų ligoninėse nėra galimybių, sveikatos apsaugos ministro ir teisingumo ministro nustatyta tvarka teikiamos valstybės arba savivaldybių asmens sveikatos priežiūros viešosiose įstaigose užtikrinant nuteistųjų apsaugą. 4. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų sveikatos priežiūrą organizuoja Sveikatos apsaugos ministerija.“

7. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymo Nr. 194 „Dėl Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių patvirtinimo“ (PIVTT):

220 punktas – „Nuteistiesiems, perkeliamiems į kamerų tipo patalpas (išskyrus perkeliamiems į kamerų tipo patalpas pagal Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 142 straipsnio 2 dalies 3 punktą), *neleidžiama su savimi imti maisto produktų*, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų, išskyrus nutarimo dėl nuobaudos skyrimo kopiją, vokus, pašto ženklus, rašymo priemonę ir popierių, rankšluostį, muilą, dantų pastą, dantų šepetėlį, šukas, nosinę (moterims – moterų higienos reikmenis). Patalynė į kamerų tipo patalpas perkeltiems nuteistiesiems išduodama tik dienotvarkėje nustatytam miego laikui. Pataisos įstaigos direktorius privalo užtikrinti nuteistųjų, perkeltų į kamerų tipo patalpas, asmeninių daiktų, kurių jie negali turėti kamerų tipo patalpose, saugumą per visą nuobaudos atlikimo laiką. Greitai gendantys maisto produktai įdedami į šaldytuvą. Ilgai saugoti ir dėl natūralių sąlygų sugedę maisto produktai nuteistojo akivaizdoje sunaikinami. Apie tai surašomas aktas, kuris, nuteistajam pasirašius, įsiuvamas į jo asmens bylą.“

Tyrimo išvados

8. Pareiškėjas skundžiasi tuo, kad jis, prieš perkeliant į kamerų tipo patalpas nuobaudai atlikti, nebuvo supažindintas su vidaus tvarkos taisyklėmis, todėl nežinojo, kokius daiktus gali

pasiimti. Skunde nurodoma, kad, jam atliekant nuobaudą kamerų tipo patalpose, nebuvo tinkamai užtikrintas sveikatos priežiūros prieinamumas bei materialinis buitinis aprūpinimas.

9. BVK 116 straipsnyje nurodyta, kad pataisos įstaigose nustatoma reglamentuota vidaus tvarka; nuteistieji pasirašytinai supažindinami su jų teisėmis, pareigomis ir draudimais. Taigi, esant tokiam teisiniam reguliavimui, kiekvienas nuteistasis, patekęs į laisvės atėmimo vietą, yra pasirašytinai supažindinamas su teisėmis, pareigomis ir draudimais.

Skundo tyrimo metu patikrinus Pareiškėjo individualaus darbo su nuteistuoju knygele, nustatyta, kad 2018-04-06 Pareiškėjas pasirašytinai buvo supažindintas su teisės aktais, reglamentuojančiais nuteistųjų teisinę padėtį.

Pažymėtina, jog Lukiškių TI-K rašte (šios pažymos 4.1. punktas) nurodyta, jog 2018-08-28, perkeliant Pareiškėją į kamerų tipo patalpas, šios įstaigos pareigūnas Pareiškėjui ir žodžiu paaiškino, kokius daiktus asmuo gali pasiimti.

Skunde Pareiškėjas rašė, kad jam nebuvo leista pasiimti apatinio trikotažo. Skundo tyrimo metu įvertinus Pareiškėjo kreipimusi į LTI-K administraciją (kopijos) turinį taip pat nustatyta, kad Pareiškėjas su prašymais arba skundais leisti pasiimti apatinį trikotažą į Lukiškių TI-K pareigūnus nesikreipė. Šios aplinkybės patvirtinimas yra ir Lukiškių TI-K Seimo kontrolieriui pateiktame rašte (šios pažymos 4.1 punktas).

Atsižvelgiant į tai, Pareiškėjo teiginiai, kad jis nežinojo laisvės apribojimo įstaigoje galiojančios tvarkos bei perkeliant į kamerų tipo patalpas jam nebuvo leista pasiimti apatinio trikotažo, neatitinka tikrovės.

10. Atkreiptinas dėmesys, kad, vadovaudamasis Seimo kontrolierių įstatymo 12 straipsnio 1 dalimi, Seimo kontrolierius tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. Asmenims suteiktų sveikatos priežiūros paslaugų tinkamumas ir kokybė nelaikomi viešojo administravimu, todėl nepriskirtini Seimo kontrolieriaus kompetencijai. Atsižvelgiant į tai, Pareiškėjo skundo teiginių pagrįstumas bus vertinamas tik sveikatos priežiūros prieinamumo aspektu.

Skunde, be kita ko, nurodoma, jog Lukiškių TI-K galimai neužtikrinamas tinkamas gydymo prieinamumas ir tęstinumas.

Tiek tarptautiniuose, tiek Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti teikiamos tokios pat asmens sveikatos priežiūros paslaugos kaip ir laisvėje esantiems asmenims (šios pažymos 6, 7 ir 8 punktai).

Nuteistiesiems turi būti teikiamos tokios pačios kokybės sveikatos priežiūros paslaugos kaip ir laisvėje esantiems asmenims, t. y. sudaromos sąlygos susitikti su gydytoju, suteikiamos išsamios konsultacijos dėl asmens sveikatos būklės, paskiriamas tinkamas gydymas, užtikrinamas savalaikis paskirtas gydymas arba / ir gydytojų rekomendacijų vykdymas.

Skunde Pareiškėjas nurodo, jog, perkeliant jį į kamerų tipo patalpas, jam nebuvo leista pasiimti vaistų vartojimo instrukcijos, be kurios negali tinkamai vartoti paskirtus vaistus <...>.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad, perkeliant Pareiškėją į kamerų tipo patalpas nuobaudai atlikti, jam buvo leista pasiimti visus leidžiamus turėti daiktus (šios pažymos 4.1 ir 9 punktai). Pareiškėjas į kamerų tipo patalpas buvo perkeltas 2018-08-28, tą pačią dieną buvo apžiūrėtas Sveikatos priežiūros tarnybos budinčios slaugytojos bei kitą dieną, t. y. 2018-08-29, vėl buvo konsultuotas SPT budinčios slaugytojos (šios pažymos 4.4 punktas).

Tuometės Lukiškių TI-K administracijos teigimu (šios pažymos 4.3 punktas), visi suimtieji ir nuteistieji, esantys kamerų tipo patalpose, taip pat ir Pareiškėjas, esant sveikatos nusiskundimų, raštišku prašymu kreipiasi į Sveikatos priežiūros tarnybos specialistus, kurie šiuos suimtuosius ir nuteistuosius išsikviečia į SPT patalpas. Sveikatos priežiūros tarnybos specialistai suimtiesiems ir nuteistiesiems konsultacijos metu suteikia reikalingą medicininę pagalbą.

Skundo tyrimo metu išsiaiškinta, kad Pareiškėjas, perkeliant jį į kamerų tipo patalpas, buvo pasiėmęs visus būtinus vaistus bei pirmąją paskyrimo į kamerų tipo patalpas dieną buvo konsultuotas Sveikatos priežiūros tarnyboje; konsultacijos metu kilus neaiškumų dėl vaistų vartojimo, Pareiškėjas turėjo realią galimybę gauti ir kvalifikuotą medicininę pagalbą bei konsultaciją, kada ir kokius vaistus galima vartoti, todėl Pareiškėjo teiginiai, jog, perkėlus jį į kamerų tipo patalpas, nebuvo užtikrinama tinkama sveikatos priežiūra ir tinkamas gydymo tęstinumas, neatitinka tikrovės.

Be kita ko, tuometės Lukiškių TI-K administracijos teigimu, sprendžiant pagal Pareiškėjo 2018-08-29 prašymo (registracijos Nr. 29-2545), kuriame Lukiškių TI-K administracijos buvo prašoma leisti pasiimti į kamerų tipo patalpas įstaigos parduotuvėje įsigytus maisto produktus, turinį, nuteistasis, perkeliant jį į kamerų tipo patalpas, su savimi turėjo pasiėmęs vaistus <...> bei šių vaistų vartojimo instrukciją (šios pažymos 4.2 punktas).

Atsižvelgiant į tai darytina išvada, jog Lukiškių TI-K pareigūnai savo veiksmais (neveikimu) tinkamai užtikrino Pareiškėjo sveikatos priežiūros prieinamumą ir gydymo tęstinumą, Pareiškėjas buvo perkeltas į kamerų tipo patalpas su savimi turėdamas vaistus, o kilus neaiškumų dėl jų vartojimo turėjo realią galimybę pasikonsultuoti su Sveikatos priežiūros tarnybos specialistu.

11. Skunde Pareiškėjas rašo, jog perkeliant į kamerų tipo patalpas buvo neleista pasiimti savo maisto, kurį Pareiškėjas turi vartoti vakare, prieš gerdamas gydytojo <...> paskirtus vaistus <...>. Pareiškėjas teigia, kad vaistus gydytojas paskyrė vartoti vakare po valgio, nuo 21 val. iki 22 val.

PĮVTT 220 punkte numatyta, kad nuteistiesiems, perkeliamiems į kamerų tipo patalpas, neleidžiama su savimi imti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų, išskyrus nutarimo dėl nuobaudos skyrimo kopiją, vokus, pašto ženklus, rašymo priemonę ir popierių, rankšluostį, muilą, dantų pastą, dantų šepetėlį, šukas, nosinę.

Skundo tyrimo metu išnagrinėjus kartu su LTI-K atsakymu pateiktą Sveikatos priežiūros tarnybos vedėjos tarnybinį pranešimą, nustatyta, kad Pareiškėjas buvo konsultuotas Laisvės atėmimo vietų ligoninėje gydytojo <...>, tačiau nei asmens sveikatos istorijoje, nei gydytojo <...> konsultacijos išrašė nėra nurodyta konkreti valanda, kada jam gerti vaistus (šios pažymos 4.5 punktas).

Šios aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad LTI-K pareigūnai savo veiksmais (neveikimu) nepažeidė savo įstatyminės pareigos neleiddami Pareiškėjui, perkeliant jį į kamerų tipo patalpas, pasiimti ir maisto produktų, nes toks draudimas yra numatytas PĮVTT 220 punkte, bei Pareiškėjo teiginiai dėl vaistų vartojimo laiko neatitinka tikrovės.

12. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Skundas dėl buvusio Lukiškių TI-K pareigūnų galimai neteisėtų veiksmų (neveikimo), susijusių su netinkamu sveikatos priežiūros prieinamumu bei materialiniu buitiniu aprūpinimu, pripažintinas nepagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

13. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl Vilniaus pataisos namų (tuomečio Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su sveikatos priežiūros prieinamumu bei materialiniu buitiniu aprūpinimu, atmesti.